особливий порядок місцевого самоврядування, до моменту виведення усіх незаконних збройних формувань, російських окупаційних військ, їх військової техніки, а також бойовиків та найманців з території України та відновлення повного контролю України за державним кордоном України» [4].

**Список використаних джерел:**

1. Підписано Договір про прийняття Республіки Крим у Російську Федерацію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://opr.crimea.ru/uk/content/get/id/128
2. Полтавець С. Окупація земель суверенної держави: уроки політичної історії / С. Полтавець // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=972:okupatsiya-zemel-suverennoji-derzhavi&catid=8&Itemid=350
3. Полтавець С. Окуповані території: досвід Грузії та перспективи України/ С. Полтавець // Громадська думка про право творення. – № 7. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2014_07.pdf
4. Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями : Постанова Верховної Ради України № 254-VIII від 17 березня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254-VIII.
5. Про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування : Постанова Верховної Ради України № 252-VIII від 17 березня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/252-VIII.
6. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18.

**Курсант 3-го курсу ННІ №1 НАВС**
**Николюк Лілія Сергіївна**

## ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.

Державна виконавча служба входить до системи органів Міністерства юстиції України. Виконавче провадження – це сукупність дій органів і посадових осіб, зазначених у Законі України "Про виконавче провадження", спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, виданими відповідно до цього Закону та інших законів.

Обов’язковість виконання рішень Європейського суду з прав людини передбачається ст. 46 Конвенції про захист прав і основних свобод людини.

Статтею 84 Закону України "Про виконавче провадження" встановлено, що порядок виконання в Україні рішень іноземних судів і арбітражів визначається відповідними міжнародними договорами та законами України. Згідно зі ст. 3 цього Закону виконання рішень Європейського суду з прав людини повинно проводитись з урахуванням особливостей, встановлених Законом України "Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини". Разом з тим станом на теперішній час спеціальний Закон, що регулює порядок виконання рішень Європейського суду з урахуванням певних особливостей, передбачених Конвенцією, відсутній.

Особливості процедури набуття чинності та пред’явлення до виконання рішення Європейського суду з прав людини:

Рішення суду набуває статусу остаточного через три місяці з дня винесення, за умови, що сторони не звернулися з клопотанням про перегляд рішення Великою палатою Суду (ст. 43 Конвенції), або в день відхилення такого клопотання палатою з п’яти суддів. У разі, якщо клопотання було задоволене, рішення набуває чинності у день винесення рішення по суті Великою

палатою. Сторони можуть повідомити Суд про відсутність наміру клопотати про перегляд рішення, тоді рішення набуде чинності в день надходження останнього повідомлення.

За рішенням Європейського суду не видається виконавчий лист, особа не зобов'язана самостійно пред'являти рішення до виконання або будь-яким чином стимулювати таке виконання. Держава зобов'язана сама виконати рішення Суду на користь особи. На виконання рішення, де встановлено одне або кілька порушень Конвенції, державу-відповідача залежно від обставин справи може бути зобов'язано вжити певних заходів індивідуального або загального характеру.

Заходи індивідуального характеру – це заходи щодо зобов'язання держави відшкодувати заявнику матеріальну та моральну шкоду, а також судові витрати. Виплата цих сум є обов'язковою, чітко визначеною у рішенні Суду (ст. 41 Конвенції).

Виплата має здійснюватися у кожній справі впродовж трьох місяців із дня набуття цим рішенням статусу остаточного. У випадку невчасної виплати суми, вказаної в рішенні, нараховується пеня, розмір якої прив'язується до річної позичкової ставки Європейського Центрального Банку.

З 01.04.2004 відповідно до Закону України "Про виконавче провадження" виконання рішень Європейського суду з прав людини покладено на відділ примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Мін'юсту.

За період 2004 - 2005 років відділом примусового виконання рішень прийнято до виконання та фактично виконано за рахунок коштів Державного бюджету України в терміни, передбачені Конвенцією, вісім рішень Європейського суду на загальну суму стягнення близько 5 млн. грн.

Станом на теперішній час на виконанні у вказаному відділі знаходяться два рішення Європейського суду у справах "Бакай та інші проти України" щодо стягнення більше 122 тис. грн. та "Бакалов проти України" про стягнення з держави Україна – 11,5 тис. грн.

Виконання рішень Європейського суду не обмежується виплатою лише грошових компенсацій, а часто створює необхідність вжиття більш масштабних заходів.

***Заходи загального характеру*** – це заходи, передбачені рішенням Європейського суду з прав людини, спрямовані на усунення можливості аналогічного порушення щодо інших осіб (виправлення порушеного права).

На відміну від заходів індивідуального характеру Європейський суд не вказує державі, які спеціальні заходи необхідно вжити щодо відновлення порушених прав заявника та стосовно запобігання подальшим порушенням, оскільки згідно з Конвенцією держави мають право самостійно обирати заходи індивідуального та загального характеру.

З метою запобігання новим порушенням Конвенції, подібним до тих, які констатовані у рішенні Європейського суду, держава зобов'язується усунути проблеми у внутрішньому правопорядку.

У випадках, коли порушення є результатом проблем конкретних законів або відсутності належного законодавства, держава на виконання рішення повинна внести зміни до існуючих нормативно-правових актів або прийняти відповідні закони. Внесення змін у законодавство чи проведення правових або законодавчих реформ є найскладнішими із способів, оскільки вимагають значних ресурсів і часу.

Рішення Європейського суду з прав людини у більшості європейських держав є актами прямої дії, тому там вони доводяться до відома судів та відповідних органів, дії яких призвели до порушення, і такі заходи є достатніми для запобігання подальшим порушенням подібного характеру. Як наслідок - суди запобігають подальшим аналогічним порушенням на стадії використання національних засобів правового захисту прав осіб, крім того, вони можуть відповідним чином коригувати і власну роботу. Так, недотримання розумного строку судового провадження є порушенням параграфа 1 ст. 6 Конвенції. При визнанні за державою порушення такого характеру рішення Європейського суду надсилається всім внутрішнім судам до відома.

Оскільки для проведення законопроекту через парламент потрібен час, в інших державах Європи не законодавці, а найвищі судові органи, верховні чи конституційні суди відіграють основну роль в усуненні причин, які призвели до порушення прав людини у конкретній ситуації.

Опублікування рішення Європейського суду в офіційних вісниках для інформування

громадськості є ще одним заходом загального характеру. Застосовується під час виконання кожного рішення Європейського суду з прав людини, в якому констатується порушення державою-відповідачем положень Конвенції. Це найменш затратний спосіб, який, до речі, сприяє кращому застосуванню положень Конвенції в державі.

Мають певні особливості виконання рішень Європейського суду, в яких визнається порушення ст. 3 Конвенції – це заборона катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання. Проблема полягає в рівні загальної правової культури відповідних органів, для усунення порушень за цією статтею повинні проводитись комплексні заходи в установах пенітенціарної системи, з метою додержання стандартів, визначених Конвенцією у цій сфері.

Отже, маючи в розпорядженні засоби виключно політичного впливу на державу, органи РЄ створили ефективний механізм контролю за дотриманням гарантій Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Відтак виконання рішень ЄСПЛ не обмежується виплатою грошових компенсацій, а часто створює необхідність утілення масштабніших заходів.

У законодавстві України, яке стосується виконання рішень ЄСПЛ, відкритими залишаються питання: відповідальності за невиконання або неналежне виконання таких рішень; нормативного обґрунтування цієї відповідальності; чіткого окреслення повноважень органів, котрі мають здійснювати перевірку виконання рішень Суду й реагувати на порушення в сфері застосування Європейської конвенції. У питаннях застосування конвенції національними судами під час виконання рішень Євросуду активнішу позицію повинна мати судова влада, особливо Верховний Суд України, який повинен ініціювати використання цього документа й практики Євросуду, що дало б змогу інтенсивніше імплементувати міжнародні стандарти захисту прав людини в нашій країні. Адже згідно зі стандартами Ради Європи кожне з прийнятих ЄСПЛ рішень відображає загальний рівень правової культури держави й впливає не тільки на право, а й на розвиток національного законодавства країн учасниць конвенції. Тож продовження вдосконалення правового, організаційного та інституційного регулювання у сфері виконання рішень Євросуду є для України необхідним.

**Список використаних джерел:**

1. Конституція України. - Ст.ст. 3, 8, 13, 19, 21-68, 80, 121-131, 147-153, Розділ 15.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016, № 9-10, № 11-12, № 13,ст.88 [Із змінами, внесеними згідно із Законами № 5076-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, №27, ст. 282; №5288-УІ від 18.09.2012, ВВР, 2013, №37,ст. 490;№222-УІІ від 18.04.2013;№406-VII від04.07.2013.
3. Кримінальний кодекс України. - К., 2016.
4. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.96//Офіційний вісник України. - 1998.-№ 13.
5. Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" від 23 лютого 2006 р. //Офіційний вісник України. - 2006. - № 12.
6. Закон України "Про застосування амністії в Україні" // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 48. - Ст. 263; 1997. - № 9, -Ст. 69.
7. Закон України від 21 квітня 1999 року №606-ХЇУ "Про виконавче провадження" (Зі змінами, внесеними згідно із Законом № 783-ХІУ від 30.06.99 // Відомості Верховної Ради України. -1999.-№24.-Ст.207.
8. Положення про порядок здійснення помилування осіб, засуджених судами України. Затверджено Указом Президента України від 31 грудня 1991 р.
9. Закон України "Про порядок відшкодування шкоди, заподіяної громадянинові незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду" // Відомості Верховної Ради Укра-їни.-1995.-№ І.-ст. 1.
10. Методичні рекомендації "Відшкодування моральної шкоди" (лист Мін'юсту № 35-13/797 від 13 травня 2004 року).

11. Порядок виконання Державним казначейством України рішень суду щодо відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, а також судів. Затверджено Наказом Державного казначейства України № 11 від 23 січня 2004 року.

**Доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету №3 (м. Івано-Франківськ) НАВС к.ю.н., доцент**
**Онищук Ігор Ігорович**

## СИСТЕМНЕ ПОЄДНАННЯ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА

Питання законодавчого врегулювання моніторингу якості та ефективності норм права на сьогодні залишаються мало розробленими. Забезпечення якості законодавства й ефективності його застосування органами державної влади ускладнюється відсутністю у правовій системі України закону про закони та інші нормативно-правові акти.

Слід зазначити, що перший проект закону «Про нормативно-правові акти України» було внесено ще в січні 1995 р. Розробили законопроект відомі фахівці-правознавці, в тому числі з Академії правових наук України та Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Невдовзі було розділено предмет регулювання шляхом внесенням двох законопроектів «Про нормативно-правові акти» і «Про закони і законодавчу діяльність», на котрі Президент України наклав вето. Єдиного законопроекту, який би комплексно врегулював нормотворчу діяльність так і не було підготовлено.

В процесі моніторингу неминуче доводиться вивчати різні суспільні відносини – правові й не правові. Останні можна назвати неформальними відносинами, які складаються між людьми в силу їх соціально-психологічних особливостей, мотивів і цілей діяльності. Такі відносини формуються й існують до прийняття відповідних нормативно-правових актів, після їх зміни або скасування. Нормативно-правові акти визначають і впливають на соціальні та реальні правові ролі людей. Правовий моніторинг пов’язують із різними стадіями правового регулювання (видання норм права, виникнення суб’єктивних прав та юридичних обов’язків, застосування та офіційне тлумачення норм права), і його вивчення актуалізується з пошуком чинників, здатних сприяти вдосконаленню праворегулятивних властивостей основного джерела права сучасної України – нормативно-правових актів [3 с. 31].

Моніторинг та експертиза законодавчих актів – це різні форми наукового супроводження які слід розрізняти. Системне поєднання моніторингу та експертизи створює передумови підвищення ефективності права як регулятора суспільних відносин. Моніторинг – це комплексне дослідження низки актів, що регулюють певну сферу суспільних відносин, своєрідна діагностика стану законодавства, відіграє роль «каналу зворотного зв’язку» між правотворчістю та юридичною практикою. Експертиза спрямована на аналіз регулятивних якостей, форми і змісту конкретного нормативно-правового акта або його проекту [1].

За допомогою застосування порівняльного юридично-догматичного методу можемо констатувати, що експертиза проектів законодавчих актів успішно діє в багатьох країнах. Конгресом США будь-яке рішення з певної законодавчої пропозиції піддається ретельному дослідженню з участю розвинутої системи інформаційно-аналітичних органів. За необхідності до аналітики залучають провідних експертів.

У Франції жоден законопроект не приймається без висновку Державної Ради, у складі якої близько трьохсот високопрофесійних юристів. Аналогічний орган в Нідерландах покликаний стежити за юридичною дією законодавчих актів. У Канаді експертиза НПА проводиться на всіх етапах процесу – від вироблення законодавчої пропозиції на основі первинних ідей до складання законопроекту, готового для подання до парламенту [4, с. 21].

Значна увага питанням вдосконалення правового регулювання, зокрема, якості